

Ett regionalt centrum för omställning

– idéer, verksamhetsområden och lokala exempel

Vad vill vi och varför behövs Snoc?

Föreningen Södra Norrlands omställningscentrum (Snoc) bildades i november 2014 för att påbörja ett arbete med att etablera ett regionalt centrum för omställning. Vi utgår från vetskapen att mänskligheten står inför enorma utmaningar och insikten om att den samhällsomställning som behövs inte kommer att organiseras uppifrån och ner. Vi måste göra det själva!

Det viktigaste i nuläget är därför att påbörja ett konkret omställningsarbete som tar avstamp i de resurser som finns i vår närmaste omgivning – i goda idéer, engagerade människor, positiva erfarenheter och pågående verksamheter. För att dessa resurser ska kunna bli starka nog att mäta utmaningarna krävs kraftsamling, samverkan, nya nätverk och gemensamma mötesplatser. Därmed behövs också en ny organisation.

Inte minst handlar det om att skapa en hållbar ekonomisk och demokratisk grund att stå på. Det betyder bland annat att olika omställningsinitiativ och goda exempel kan kopplas ihop och vidareutvecklas. Men det betyder också att rörelsen för omställning måste breddas, bli mer utåtriktad och förmå tilltala även de som inte identifierar sig som "omställare".

I det följande beskrivs hur ett omställningscentrum skulle kunna utformas. Pilarna visar olika lokala exempel. Genom att sätta igång arbetet där vi står – i Söderhamn – vill vi visa att den omställningsprocess som vi tror är både nödvändig och brådskande faktiskt är möjlig.

Organisationens syfte

Snoc är en helt fristående, politiskt och ekonomiskt självständig organisation. Bildandet av centret görs utifrån en helhetssyn och ambitionen att ta ett helhetsgrepp – målet är hela samhällets omställning till en hållbar samhällsutveckling. Syftet är att Södra Norrlands omställningscentrum ska kunna fungera som

- **Mötesplats och öppet forum.**
- **Tankesmedja.**
- **Omvärldsbevakare.**
- **Uppfångare och mottagare av idéer, konkreta förslag och goda exempel.**
- **Uppdrags- och resurspool.**

- **Fristad för arbete och ekonomisk utveckling utan vinst- och tillväxtkrav.**
- **Nod och ”mäklare” i nätverk av omställare och andra (närbesläktade) organisationer.**
- **Samlande kraft för att lyfta omställningsfrågor i olika offentliga (demokratiska) forum och för en alternativ politisk agenda.**

Exempel på verksamhetsområden:

Lokal ekonomi, småföretagande och entreprenörskap

Snoc bidrar till den lokala ekonomin genom att

- (1) fungera som en uppdrags- och resurspool. I och med att en gemensam organisation bildas blir det möjligt att ta uppdrag i närområdet (kommunen) och regionen med koppling till omställning/hållbar utveckling och att skapa ett nätverk av ”omställningskompetenser”.
- (2) bilda och driva verksamheter i form av ekonomiska föreningar och sociala företag.
- (3) bilda nätverk eller partnerskap mellan små företag och entreprenörer som vill bidra till eller på något sätt arbetar med hållbar lokal utveckling.
- (4) bilda en lokal omställningsfond, bank eller ”sparkassa” för finansiering av lokala omställningsinitiativ och lån till företag och entreprenörer. Gräsrotsfinansiering (*crowdfunding*) kan också prövas som ett sätt att finansiera omställningsprojekt.

Verksamheternas mål är att bygga en social och hushållande ekonomi utan vinst- och tillväxttvång. All eventuell vinst och överskott återinvesteras i verksamheterna.

→ En arbetsgrupp inventerar och undersöker möjligheter att bilda en lokal mikrofond. En annan arbetsgrupp bygger ett nätverk av ”lokala företag och entreprenörer för omställning”.

Livsmedelsförsörjning och långsiktig matsäkerhet

Här tänker vi oss tre verksamhetsinriktningar:

- (1) Genom ekonomiska föreningar för livsmedelsproduktion (odling, djurhållning), förädling, distribution och försäljning bidrar Snoc till att stärka den lokala och regionala livsmedelsförsörjningen.
- (2) Snoc stöttar lokala producenter som vill ställa om sitt jord- och/eller skogsbruk. Producenterna får en gemensam mötesplats, kan samordna distribution och få avsättning för när- och egenproducerade livsmedel, foder, skogsråvaror, etc.
- (3) Uppbyggnad av lokala och regionala lager av livsmedel. Värna och bruka jordbruks- och skogsmark lokalt och regionalt.

Det övergripande målet är att lokalsamhället och regionen blir självförsörjande på livsmedel och säkrar sin livsmedelsförsörjning på ett långsiktigt hållbart sätt. Det innebär också minskade transporter (och därmed minskade koldioxidutsläpp), minskad användning av konstgödsel och att alternativa drivmedel i jord- och skogsbruk används i större omfattning.

- ”Sambrukarna ekonomisk förening” – bl.a. för samodlingar, CSA, maskinring, inköpscentral.
- ”Snoc ekonomisk förening” – bl.a. för förädling av livsmedel i produktionskök vid Stenbacken.
- ”Grön & Co” – för butiksförsäljning, webbutik och café- och/eller restaurangverksamhet.
- Skördemarknader vid Vågbro Center (där även kök, restaurang och samlingslokaler kan hyras).
- Leveranser av måltider för äldre och av närproducerad skolmat.

→ Försäljning av matkorgar (luncher).

Småskalig energiproduktion

Verksamhetsområdet har två huvudsakliga inriktningar:

- (1) Drift av egna anläggningar (solceller och mindre vindkraftverk) i anslutning till centret. Anläggningarna ska långsiktigt kunna ge ekonomisk återbäring och göra centret självförsörjande på energi och el. Snoc kan också stötta andra småskaliga anläggningar.
- (2) Snoc verkar för att bilda ett särskilt centrum för utveckling av småskalig, förnybar energi liknande Samsømodellen (danskt exempel på energiomställning).

Målet är minskat beroende av fossil energi och en större andel lokal, småskalig energiförsörjning.

→ Försäljning av andelar i solceller, ett lokalt exempel finns i Trönö där bybor köper andelar i solceller till Trönö lanthandel.

→ Bygdepeng för vindkraft används till lokal energiomställning.

Projekt, omställningsplaner och FoU ("tankesmedjan")

Verksamhetsområdet kan delas in sju olika verksamheter:

- (1) Tankesmedja och omvärldsbevakning som lyfter aktuella omställningsfrågor i olika diskussionsforum och medier. Kan också tillhandahålla kunskapsunderlag.
- (2) Framtagande av planer för omställning, förslagsvis en lokal omställningsplan (LOOP) och en regional omställningsplan (ROP). Andra exempel är planer för lokal livsmedels- och energiförsörjning.
- (3) Förstudier och utvärderingar.
- (4) Projektverksamhet och projektkontor som kan fungera som en gemensam administrativ resurs genom att t.ex. ordna med projektredovisningar och myndighetskontakter.
- (5) Konferenser, seminarier, workshops, föreläsningar, etc.
- (6) Idé- och kunskapsbank, "omställningsbibliotek" och arkiv.
- (7) Interaktiv och praktisknära forsknings- och utvecklingsverksamhet (FoU).

Målet är kontinuerlig kunskapsuppbyggnad och att tillvarata, analysera och sprida viktiga erfarenheter och lärdomar av arbetet med omställning.

→ Rapporter/planer för lokal livsmedels- och energiförsörjning (Söderhamns kommun).

→ Förstudie av etablering av ett omställningscentrum i Söderhamn.

→ Leaderprojekt i samarbete med Söderhamns kommun.

→ Arbete med kommunal översiktsplan.

→ Förstudie "grön integration".

Utbildning, kultur och kompetensutveckling

Området har tre verksamhetsinriktningar:

- (1) Snoc anordnar kurser, studiecirklar och/eller större utbildningar. Centret erbjuder både allmänheten och företag eller entreprenörer ett brett utbud av utbildningar som har en nära koppling till lokala och regionala verksamheter.
- (2) Centret bildar och fungerar som en nod i ett större nätverk av "omställningsutbildare".
- (3) "Kultur för omställning" – t.ex. konserter, teater, konstutställningar, etc.

Målet är att etablera ett regionalt kompetens- och kulturcentrum för omställning.

- "Djupvik utbildningscentrum" (med vandrarhem).
- Kurser i självhushållning och odling (Tjärnvik).
- Utbildningar i permakultur i samarbete med Växhuset i Mobodarne.

Demokratiutveckling och politisk förnyelse

Här finns två huvudsakliga inriktningar:

- (1) Snoc verkar som pådrivare av lokal och regional demokratiutveckling, t.ex. genom att skapa nya och fler demokratiska forum. All verksamhet i centret bygger på demokratiska synsätt.
- (2) Politiskt inriktad verksamhet som varken är partipolitisk eller ideologisk men pådrivande i omställningsfrågor. Omställningsplaner kan lyftas som politiska "program" eller förslag. Överhuvudtaget verkar Snoc för att ta fram konkreta alternativ till tillväxtekonomiska modeller och s.k. ekomodernism.

Målet är att Snoc blir en samlande demokratisk och politisk kraft för samhällsomställning. Det innebär att rörelsen för omställning utvecklas till en bredare social rörelse som kan involvera och tilltala människor med en så varierande social bakgrund som möjligt och kan vara drivande i flera samhällsfrågor eller politikområden.

→ "LOOPen" och "ROPet" tas fram lokalt och regionalt i samarbete med omställningsgrupper m.fl. för att användas som en "plan B" för lokal och regional utveckling.

Hur går vi vidare?

Snoc har hittills fungerat som ett minimalt men effektivt forum för att lägga grunden till en större organisation. I ett tidigt skede fick föreningen ekonomiska medel från Länsstyrelsen Gävleborg som kunde användas till studiebesök och arbete med att förnya framtidsveckorna. Vi har också – förutom detta idédokument – tagit fram ett förslag till ett större regionalt omställningsprojekt vars syfte är att stadsdelen Norrskenet ska bli ett pilotområde för samhällsomställning. Nyligen skickade Snoc i samarbete med FoU Söderhamn även in en ansökan till VINNOVA om medel för utveckling av s.k. sociala innovationer.

Sedan januari 2015 hyr Snoc lokaler av Stenbackens boende- och arbetskooperativ. I februari presenterade Snoc ett förslag till verksamhetsidé för Stenbacken – "Omställning genom social ekonomi".

Föreningen välkomnar alla som vill arbeta med eller på något sätt bidra till förverkligandet av ett centrum för omställning. Nästa steg är att bilda arbetsgrupper inom de olika verksamhetsområdena. Allas insatser kommer att vara värdefulla och välbehövliga ifall vi ska lyckas ta steget från idé till verklig omställning fullt ut.

Tycker du det låter intressant? Kontakta oss!

Anders Persson

Annika Thornton

Mikael Vallström